DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.01(200).08
УДК 796.032.2:355.1-056.26

Веселова В. В.,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри технологій оздоровлення та фізкультурно-спортивної реабілітації,
Державний податковий університет, м. Ірпінь,
orcid: 0009-0002-0429-2912;
Веселов Є. В.,
офіцер ЗСУ, начальник фізичної підготовки і спорту,
orcid: 0009-0007-0922-9046
Коротич С. В.,
здобувач освіти другого (магістерського рівня) «Фізична культура і спорт» кафедри технологій оздоровлення та фізкультурно-спортивної реабілітації
Державний податковий університет, м. Ірпінь,
orcid: 0009-0002-1619-4383
Липовий В.С.
здобувач освіти другого (магістерського рівня) «Фізична культура і спорт» кафедри технологій оздоровлення та фізкультурно-спортивної реабілітації
Державний податковий університет, м. Ірпінь,

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ СВІТОВИХ МУЛЬТИСПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ, В ТОМУ ЧИСЛІ Й СЕРЕД ВІЙСЬКОВИХ

У науковій публікації було проаналізовано науково-методичну літературу, нормативно-правову базу та інтернет-джерела з історії виникнення та розвитку олімпійського руху та спорту; започаткування та подальшого проведення мультиспортивних змагань серед олімпійських, паралімпійських, неолімпійських видів спорту та ігор серед військовослужбовців, впровадження до програм ігор видів параспорту. Зроблено теоретичний аналіз і узагальнено дані щодо започаткування Олімпійських ігор, Паралімпійських ігор, Всесвітніх спортивних ігор та Всесвітніх ігор серед військовослужбовців, проаналізовано результати виступів українських військових у Іграх CISM, акцентовано увагу на розвитку в Україні адаптивного спорту, а також висвітлено результати власного опитування військовослужбовців щодо бажання участі у спортивних змаганнях [1-18 та ін.].

Ключові слова: *історія фізичної культури та олімпійського спорту, фізична підготовка в системі військових формувань, дитячий та юнацький спорт, адаптивний спорт, організація та управління у сфері фізичної культури і спорту.*

Viktoriia Veselova, Sergiy Korotych, Ievgenii Veselov. Historical background to the development and organization of worldwide multisport events, including those involving the military

In this scientific publication, scientific and methodological literature, regulatory and legal documents, and online sources were analyzed to explore the history of the emergence and development of the Olympic movement and sport, as well as the establishment and subsequent organization of multisport competitions among Olympic, Paralympic, and non-Olympic disciplines, including World Games for military personnel. The performances of Ukrainian service members at the CISM Games were examined, with particular attention to the development of adaptive sport in Ukraine, as well as to the results of an original survey of military personnel on their willingness to participate in sports competitions. The study also partially highlighted the organization of multisport events, the sports and disciplines included in their programs for various categories of athletes - including military personnel - and the introduction of parasport disciplines into these programs.

The performances of Ukrainian service members at the CISM Games were examined, with particular attention to the development of adaptive sport in Ukraine, as well as to the results of an original survey of military personnel on their willingness to participate in sports competitions.

The consequences of local and global wars have always been devastating for states and societies. Beyond destroyed infrastructure and severe economic challenges, the rehabilitation and reintegration of ordinary citizens and service members require particular attention. This issue is especially urgent in Ukraine against the backdrop of russian military aggression, where many service members have sustained injuries resulting in loss of working capacity and require long-term rehabilitation and social reintegration - including through sport and competitive activities.

Keywords: *history of physical culture and Olympic sports; physical training in the system of military formations; sport for children and youth; adaptive sport; organization and management in the field of physical culture and sport.*

Постановка проблеми. Мультиспортивні заходи протягом десятиліть стають дедалі популярнішими та престижними на усіх континентах. Олімпійський рух сучасності було відновлено у 1894 р., а проведення Олімпійських ігор з тих пір розширювалось за рахунок видів спорту та країн, які брали у них участь, проведення зимових ігор, зростала кількість учасників, географія міст-господарів поширювалась на усі континенти, з'явилась потреба в

селищах для атлетів та діяльності волонтерів, посилювались заходи безпеки і вдосконалювались технічні можливості тощо.

Зважаючи на різні історичні події, які вплинули на виникнення та розвиток Олімпійського спорту, паралімпійського спорту, мультиспортивних заходів світового рівня, адаптивного спорту – ці та похідні питання досліджували в різні часи відомі вчені, історики, викладачі-дослідники і т.д. С.Бубка, М.Булатова (Олімпійський рух в Україні: історія і сучасність: дослідження), 2021; М.Булатова, С.Бубка, В.Платонов (Олімпійський рух: історія і сучасність): у 2 кн., 2021; М.Булатова (Енциклопедія олімпійського спорту у запитаннях і відповідях), 2009; В.Платонов (Сучасна система спортивного тренування), 2021; С. Матвєєв, І.О. Когут, О.Борисова (Адаптивний спорт), 2014; І. Когут (Соціально-гуманістичні засади розвитку адаптивної фізичної культури в Україні) 2015; І.Свістельник, Ю.Бріскін (Адаптивний спорт), 2017 та ін.); Ю.Бриндіков (Реабілітація військовослужбовців учасників бойових дій в системі соціальних служб: теоретико-методичні основи), 2018 [1-18 та ін.].

Одним з нових викликів для організаторів наймасштабніших спортивних заходів світу ставало збільшення видів спорту, які хотіли б увійти до програми Олімпійських ігор, розширення категорій учасників тощо.

Мета публікації – часткове висвітлення організації та діяльності міжнародних спортивних організацій, розкриття сутності їх створення на сучасному етапі розвитку олімпійського спорту, запровадження та організація мультиспортивних заходів різних груп населення, зокрема з неолімпійських, паралімпійських видів спорту, серед військових, розкриття суті проведення Всесвітніх ігор серед військових CISM та результатів виступів на них українських спортсменів, впливу пандемії та військових конфліктів та олімпійський рух, а також виховання інтересу у здобувачів освіти, фахівців до структури Олімпійського руху та його діяльності, здобуття необхідних знань.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення наукової та методичної літератури; методи математичної статистики, педагогічне спостереження, анкетування, систематизація літератури.

Наукове дослідження виконується згідно науково-дослідної теми Державного податкового університету на 2021-2026 роки за темою «Підвищення фізичної працездатності різних груп населення у процесі занять фізичної культури і спорту» (державний реєстраційний номер 0121U113261).

Олімпійських рух у 2025 році відзначив свою 131 річницю та протягом цього часу набув популярності на усіх континентах світу. З тих пір Міжнародний олімпійський комітет є керівним органом світового спорту. Під його егідою було створено низку організацій світового рівня, які відповідали потребам часу, спорту та суспільства.

Знання про історію Олімпійського руху та спорту, організації найбільших мультиспортивних змагань, в тому числі й серед військовослужбовців, мають вдосконалювати знання та професійні навички здобувачів освіти, фахівців, а також забезпечувати формування у них зацікавленості до вивчення і дослідження організації та управління у сфері фізичної культури і спорту як на національному, так і міжнародному рівнях [3; 4; 5; 9-18 та ін.].

Загально відомо, що Олімпійські ігри зародились у Древній Греції у VIII тисячолітті до н.е. А їх відродження на сучасному етапі стало можливим 23 червня 1894 року на Конгресі в Парижі, ініціатором якого став барон П'єр де Кубертен. Сама ця дата вважається днем створення Міжнародного олімпійського комітету (МОК) і щорічно в усьому світі відзначається Міжнародний олімпійський день [3]. Афіни (Греція) стали містом проведення перших Ігор, які відбулися у 1896 році. Олімпійська історія триває, у 2024 році в Парижі відбулись вже Ігри XXXIII Олімпіади, а 2026 рік буде ознаменований проведенням XXV зимових Олімпійських ігор, які відбудуться вперше в історії одразу у двох офіційних містах-господарях у Мілані та гірському курорті Кортіна-д'Ампеццо [16].

Враховуючи вищезазначене у різні періоди було започатковано проведення Паралімпійських ігор (Paralympic Games), Всесвітніх ігор (World Games) та Всесвітніх ігор серед військовослужбовців (CISM), які проводяться кожні чотири року, але у різні роки. Також стали проводитись ігри для молоді до 18 років – Юнацькі олімпійські ігри (Youth Olympic Games), Всесвітні пляжні ігри (ANOC World Beach Games), а також континентальні ігри, зокрема Європейські ігри (European Games) [3; 4; 5; 9-18].

Олімпійський рух постійно розвивається і протягом десятиліть створювались нові види спорту та дисципліни, розширювалась кількість країн, в яких вони ставали дедалі популярнішими, але програма Олімпійських ігор вже не могла бути розширена. Це пов'язано з кількістю учасників, місцями проведення, проживання, логістикою, спортивною та іншою інфраструктурою, залучення суддів, фахівців, волонтерів тощо. Зокрема, на Іграх XXXIII Олімпіади у Парижі у 2024 році взяло участь близько 10 500 лише спортсменів. В Олімпійській програмі було представлено 32 види спорту, з яких до 28 основних олімпійських видів спорту додатково увійшли брейк-данс, спортивне скелелазіння, скейтбординг і серфінг. Це дозволило також провести Ігри, орієнтовані на молодь з новими стандартами для інклюзії та гендерного балансу.

Пандемія COVID-19 внесла свої зміни до проведення Олімпійських ігор. Так, Ігри XXXI Олімпіади відбулись у Ріо-де-Жанейро у 2016 році, Ігри XXXII Олімпіади у Токіо в 2021 році, а Ігри XXXIII Олімпіади в Парижі 2024 році. Тобто у першому випадку термін між іграми становив 5 років, у другому – 3 роки, що значно вплинуло не лише на питання безпосередньої організації Ігор, продовження строку експлуатації споруд, збільшило й фінансові витрати тощо, а й потребувало значних зміну у процесах підготовки та відбору спортсменів до участі в Іграх. У зв'язку з тим, що Паралімпійські відбуваються одразу після Олімпійських ігор, то Токіо у 2021 році прийняло також й літні Паралімпійські ігри [16, 17].

З метою збереження потенціалу юнацького спорту у 2007 році у місті Гватемала (Гватемала) рішенням 119 сесії МОК було започатковано проведення літніх юнацьких Олімпійських ігор - найбільших світових мультиспортивних змагання для молоді віком 14-18 років. Перші літні ЮОІ відбулись у Сінгапурі у 2010 році, а зимові - у австрійському Інсбруку у 2012 році [16].

У 2022 році літні Юнацькі Олімпійські ігри не відбулись з-за пандемії COVID-19. Тому вперше різниця між літніми ЮОІ склала 8 років, а не 4.

Як вже згадувалось вище, протягом десятиліть з'являлись федерації з нових видів спорту, що розвивались на усіх континентах світу, але програму змагань Олімпійських ігор вже не можна було розширювати.

Саме ця ситуація потребувала пошуку нових рішень, створення відповідних організацій та організації мультиспортивних ігор, які б відповідали новим викликам світового спорту, зокрема, проведенню мультиспортивних змагань світового рівня, подібних Олімпійським іграм, які б давали можливість спортсменам змагатись на найвищому рівні.

Так, Міжнародна асоціація всесвітніх ігор (International World Games Association, IWGA) була створена у 1980 року 12 міжнародними спортивними федераціями, види спорту яких не входили до програми Олімпійських ігор. МОК надав патронат цій потужній організації у 2001 році.ку. Кожні чотири роки, починаючи з 1981 року проводяться мультиспортивні заходи серед неолімпійських ігор, відомі як Всесвітні ігри (The World Games). На перших Всесвітніх іграх, які відбулись в американському місті Санта-Клара спортсмени змагались у 18 видах спорту, а наразі ця кількість збільшилась більше ніж в два рази, зокрема, до складу IWGA входить 39 спортивних організацій, зокрема, Міжнародна федерація самбо. Слід зазначити, що деякі види спорту, наприклад, бадмінтон, триатлон, тхеквондо спочатку входили до програми Всесвітніх ігор, а згодом увійшли вже до програми Олімпійських ігор [18].

Відповідно до рішення Міжнародного олімпійського комітету від 2004 року до програми Олімпійських ігор можуть увійти окремі види спорту, які були представлені на Всесвітніх іграх [16].

У серпні 2025 року чергові Всесвітні ігри відбулись у м. Ченду (КНР), а команда України посіла третє загальнокомандне місце серед 115 країн-учасниць [18].

Асоціація національних олімпійських комітетів (ANOC), яка об'єднує 206 НОКів є засновником і організатором Всесвітніх пляжних ігор, глобального мультиспортивного заходу. Ігри вперше були проведені у Досі, Катар в 2019 році з 14 спортивних дисциплін. Наступні Ігри мали відбутись у 2023 році на Балі, Індонезія, але за місяць до початку Ігор організатори скасували їх проведення [12].

Українські олімпійці на даний час на єдиних Всесвітніх пляжних іграх 2019 року в Досі (Катар) здобули срібну та дві бронзові нагороди у змаганнях з пляжної боротьби (дві медалі у жінок і одна у чоловіків) серед 1237 атлетів з 97 НОКів [11; 12].

Відмінністю Всесвітніх пляжних ігор від інших мультиспортивних заходів стали пляжні та водні видовищні види спорту у програмі змагань. Це всесвітній захід, до якого залучені НОКи з усіх континентів. Родзинкою проведення Ігор є їх концепція, яка спирається та питання Сталого розвитку і доступності, а саме: зменшення впливу на довкілля за рахунок низьких витрат на їх організацію та використання вже наявної або тимчасової інфраструктури. Ця тенденція вже активно застосовується й під час організації та проведення й інших мультиспортивних заходів світового та континентального рівня.

Реалії Другої світової війни значно вплинули на реакцію суспільства щодо потреб людей з обмеженими можливостями. Такі люди не були повною мірою потрібні суспільству, бо створювали додаткові труднощі та проблеми, до вирішення яких багато хто не був готовий.

Як ми вже зазначали вище, паралімпійський рух було засновано після другої світової війни, коли після військових дій поверталось все більше ветеранів, які потребували лікування як фізичних, так і психологічних травм із використанням нових методик, тому що загальноприйняті не давали особливих результатів. Потребами цивілізованого суспільства стало проведення змагань, в тому числі й мультиспортивних, для людей з обмеженими можливостями. Початком цього процесу став новий, інноваційний підхід до реабілітації поранених бійців.

Англійський нейрохірург Людвіг Гутман став використовувати фізичні вправи та спорт у процесі реабілітації, зокрема для пацієнтів з ушкодженнями хребта спинного мозку. Завдяки ініціативі та наполегливості цього видатного лікаря Британський уряд у 1944 році відкрив Центр ушкоджень хребта в лікарні Stoke Mandeville в Ейлсбері, Англія. Проведення у 1948 році Стоук-Мандквільських ігор можна вважати 1948 рік початком паралімпійського руху. Як директор цього Центру, він запропонував проведення змагань серед ветеранів війни з обмеженими можливостями з окремих видів спорту, що стало невід'ємною частиною їх реабілітації, створення умов для відновлення психічного здоров'я, життєдіяльності та повернення до повноцінного життя.

Проведення у 1948 році Стоук-Мандквільських ігор можна вважати 1948 рік початком паралімпійського руху [5; 17].

У 1957 році італійський лікар Антоніо Магліо, який відчайдушно ламав стереотипи з лікування позбавлених можливостей до будь-якої діяльності людей з ушкодженнями спинного мозку, домігся відкриття першого параплегічного центру INAIL у Вілла Маріна на узбережжі Остії. У ті часи ще не існувало поняття реабілітації. А вже у 1960 році в Римі офіційно відбулись Перші Паралімпійські ігри за участі близько 400 спортсменів з інвалідністю з 23 країн. Перші зимові Паралімпійські ігри відбулись у 1976 році в Орншельдсвіку, Швеція.

Протягом світової історії людство долало війни та їх руйнівні наслідки. Це стосувалось і стосується не лише численних руйнувань інфраструктури, знищення природи, флори та фауни тощо, а й привело і зараз приводить до великої кількості людських жертв та осіб з інвалідністю як серед військових, так і серед цивільного населення.

Після Першої світової війни у 1919 році в місті Жуаньвілі (поблизу французької столиці Парижа) за ініціативи генерала Першинга було організовано перші Міжсоюзницькі ігри. Особливістю стала участь представників 18 країн з 5 континентів у 24 видах спорту.

Другі Міжсоюзницькі ігри відбулися в німецькому Берліні у 1946 році, коли було відновлено Спортивну раду союзних військ (СРСВ) після закінчення Другої світової війни. Метою проведення Ігор стало бажання поля військових

дій змінити на спортивні арени. Змагання пройшли лише з легкої атлетики. Полковник Дебрюс та майор Молле вже через два роки стали одними із засновників CISM, але у 1947 році через політичні суперечки СРСВ припинила існування у 1947 році.

Однією з найбільших мультиспортивних організацій серед збройних сил у світі наразі вважається Міжнародна рада військового спорту (International Military Sports Council, CISM), створена 18 лютого 1948 року в Ніцці (Франція) під час турніру з фехтування Бельгією, Данією, Францією, Люксембургом та Нідерландами. Метою діяльності цієї організації є можливість військових з різних країн світу зустрічатись у чесній боротьбі на спортивних майданчиках і доводити свою перевагу у багатьох видах спорту та спортивних дисциплінах [8, 9, 13].

Наразі CISM перетворилася на одну з найбільших спортивних інституцій у світі з 133 країнами-членами. Перші Всесвітні літні ігри військових (1st CISM Military World Summer Games) відбулися в столиці Італії Римі у вересні 1995 року за участі спортсменів з 93 країн, які боролись за медалі у 17 видах спорту. Ці Ігри, серед іншого, були присвячені 50-річчю закінчення Другою світової війни.

Саме з 1995 року CISM організовує кожні чотири роки Всесвітні літні ігри військових – мультиспортивний захід, що відбувається за рік до проведення Олімпійських ігор.

Сьомі літні CISM відбулись у 2019 році у китайському місті Ухан. Після восьмирічного перериву, вперше на території США у 2027 році мають відбутись вже восьмі за черговістю Всесвітні літні ігри військових CISM).

Перші Всесвітні зимові ігри військових (1st CISM Military World Winter Games) відбулися у 2010 році в італійському регіоні Валле-д'Аоста, участь в яких взяли представники 43 країн. П'яті Всесвітні зимові ігри військових відбулись у Швейцарській Люцерні у 2025 році. Швейцарія також організувала змагання з параспорту, щоб військовослужбовці, які отримали поранення під час виконання військових місій, могли взяти участь в Іграх.

Спортсмени ЦСК ЗС України щорічно беруть учать в чемпіонатах світу та Європи під егідою Всесвітньої ради армійського спорту (CISM). За 25 років було здобуто 103 золотих, 165 срібних та 165 бронзових медалей. Починаючи з 1995 року на Всесвітніх Іграх серед військовослужбовців (CISM) спортсмени клубу здобули 23 золотих, 46 срібних, 53 бронзових нагород [14].

Таблиця 1

Рік та місце проведення світових мультиспортивних заходів з моменту створення по теперішній час [12-18]

Мульти-спортивний захід	Рік та місце проведення перших Ігор	Рік та місце проведення останніх Ігор	Рік та місце проведення наступних Ігор
Ігри Олімпіад	1896, Афіни, Греція	2024, Париж, Франція	2028, Лос-Анджелес, США
Зимові Олімпійські ігри	1924, Шамоні, Франція	2022, Пекін, КНР	2026, Мілан-Кортіна, Італія
Літні юнацькі Олімпійські ігри	2010, Сінгапур, Сінгапур	2018, Буенос-Айрес, Аргентина	2026, Дакар, Сенегал
Зимові юнацькі Олімпійські ігри	2012, Інсбрук, Австрія	2024, Канвон, Республіка Корея	2028, Доломіти Вальтелліна, Італія
Літні Паралімпійські ігри	1960 рік, Рим, Італія	2024, Париж, Франція	2028, Лос-Анджелес, США
Зимові Паралімпійські ігри	1967, Орншельдсвік, Швеція	2022, Пекін, КНР	2026, Мілан-Кортіна, Італія
Всесвітні ігри	1981, Санта-Клара, США	2025, Ченду КНР	2029, Карлсруе, ФРН
Всесвітні пляжні ігри	2019 рік, Доха, Катар	2023, Балі, Індонезія, не відбулись	Не визначено
CISM Всесвітні літні ігри військових	1995, Рим, Італія	2019, Ухан, КНР 2023, не відбулись	2027, Шарлотте, США
CISM Всесвітні зимові ігри військових	2010, Валле-д'Аоста, Італія	2025, Люцерн, Швейцарія	2029, Місце не визначено

Джерело: автор В. Веселова

Команда українських військовослужбовців брала участь у всіх Всесвітніх літніх іграх військовослужбовців CISM і завжди потрапляла до 10 –ти найкращих команд світу (див. Таблицю 1).

Таблиця 2

Результати виступів команди України на Всесвітніх літніх іграх військових [13]

Рік та місце проведення	Золото	Срібло	Бронза	Загальна кількість медалей	Загальнокомандне місце України	Кількість видів спорту	Кількість країн-учасниць
1995, Рим, Італія	7	14	9	30	7	17	93
1999, Загреб, Хорватія	7	17	13	37	9	20 +2 показових	82
2003, Катанія, Італія	6	11	5	22	4	13	87
2007, Хідерабад, Індія	5	6	15	26	5	14	101
2011, Ріо-де-Жанейро, Бразилія	5	4	9	18	10	20	108
2015, Мунгонг, Республіка Корея	5	9	12	26	10	23	110
2019, Ухан, КНР	5	13	15	33	10	27	>110
2023, не відбулись							

Джерело: автор В. Веселова, С. Коротич, Є.Веселов

Українські військовослужбовці на Іграх в Ухані здобули медалі у легкій атлетиці, стрибках у воду, фехтуванні, дзюдо, військовому десятиборстві, стрільбі, плаванні та боротьбі. Найбільше медалей українськими військовослужбовцями було здобуто у легкій атлетиці - 11 (1-6-4), а золотих – 2 у стрільбі. Окрім легкої атлетики наші військовослужбовці здобули по 5 медалей різного ґатунку у фехтуванні, стрільбі та плаванні (див. Рис. 1.).

Medal table [edit]

* Host nation (China)

Rank	Nation	Gold	Silver	Bronze	Total
1	China (CHN)*	133	64	42	239
2	Russia (RUS)	51	53	57	161
3	Brazil (BRA)	21	31	36	88
4	France (FRA)	13	20	24	57
5	Poland (POL)	11	15	34	60
6	Germany (GER)	10	15	20	45
7	North Korea (PRK)	9	8	15	32
8	Bahrain (BHR)	9	1	7	17
9	Uzbekistan (UZB)	8	7	5	20
10	Ukraine (UKR)	5	13	15	33
11	Italy (ITA)	4	12	12	28
12	Kazakhstan (KAZ)	4	3	5	12

Medal by sports [edit]

Medals by sport				
Sport	1	2	3	Total
Athletics	1	6	4	**11**
Diving	0	1	1	**2**
Fencing	1	1	3	**5**
Judo	0	0	1	**1**
Military pentathlon	0	0	1	**1**
Shooting	2	2	1	**5**
Swimming	1	2	2	**5**
Wrestling	0	1	1	**2**

Рис. 1. Загальнокомандний залік на Всесвітніх літніх іграх військових 2019 року в Ухані (КНР) [9]

Дещо інша ситуація складалась з результатами виступів команди українських атлетів на CISM Всесвітніх зимових іграх військових. У 2025 році в Люцерні наші спортсмени-військовослужбовці вперше за історію участі у зазначеному мульспортивному заході здобули дві медалі (срібну та бронзову) і у загальному заліку зайняли 13-те місце серед усіх країн-учасниць (див. Таблицю 3, Рис. 2.).

Таблиця 3

Результати виступів команди України на CISM Всесвітніх зимових іграх військових [13]

Рік та місце проведення	Золото	Срібло	Бронза	Загальна кількість медалей	Загальнокомандне місце України	Кількість видів спорту	Кількість країн-учасниць
2010, Аоста Валлей, Італія	0	0	0	0	-	6	39
2013, Анненсі, Франція	0	0	0	0	-	8	40
2017, Сочі, росія	0	0	0	0	-	7	25
2022, Бергесгаден, ФРН	Не відбулись, пандемія COVID-19						
2025, Люцерн, Швейцарія	0	1	1	2	13	9	42

Джерело: автори В. Веселова, С. Коротич, Є. Веселов

Рис. 2. Загальнокомандний залік на CISM Всесвітніх зимових іграх військових 2025 року в Люцерні (Швейцарія) [15]

Одним із принципів CISM є право всіх людей на фізичний та інтелектуальний розвиток без дискримінації, зокрема сприяння інклюзивним можливостям та визнанню спортсменів з інвалідністю на одному рівні зі здоровими особами. У зв'язку з цим CISM запрошує національні делегації країн-членів та організаційні комітети чемпіонатів світу CISM включити дисципліни параспорту, що має відображати цілі розвитку CISM та ідеали військово-спортивного руху.

З цією метою CISM рекомендує для включення до Всесвітніх ігор та інших світових змагань наступні види параспорту, а саме: стрільбу з лука, баскетбол, скелелазіння, велоспорт, фехтування, гольф, дзюдо, лазерний біг, орієнтування, вітрильний спорт, лижний спорт, стрільбу, плавання, тхеквондо та легку атлетику.

Враховуючи тривалу більше ніж 11-річну військову агресію росії проти України, яка приносить багато жертв як серед мирного населення, так і серед військовослужбовців, все більше осіб потребують відповідних можливостей для реабілітації, психічного та фізичного відновлення. Одним з таких важливих напрямків є засоби фізичної культури і спорт, участь у спортивних змаганнях.

Держава наразі приділяє багато уваги питанням розвитку адаптивного спорту як окремого напряму фізичної культури.

Вперше, на національному законодавчому рівні у 2025 році було визначено адаптивний спорт як окремий напрямок, метою якого є залучення осіб з інвалідністю та з функціональними обмеженням до фізичної активності, що сприятиме їх реабілітації, інклюзії та повноцінній участі в житті суспільства. Міністерство молоді та спорту України опрацьовує з федераціями визнаних в нашій державі видів спорту, визнаних в Україні задля створення відповідних умов впровадження у правила змагань компоненту адаптивного спорту [6; 10].

Це стосується також і військовослужбовців з обмеженими можливостями, їх реабілітації та можливої участі у змаганнях, адже адаптивний спорт має сприяти самоактуалізації, самоствердженню людині з інвалідністю у комунікативній, змагальній діяльності та соціалізації.

В рамках наукового дослідження в період серпень-вересень 2025 р. нами було проведено анкетування військовослужбовців, які проходили курс лікування та реабілітації у Полтавському військовому шпиталі та в Полтавському обласному санаторії для дітей з порушенням опорно-рухового апарату, який перепрофільовано під реабілітацію та адаптацію військових.

З 49 опитаних військових 60 % хотіли б взяти участь у спортивних змаганнях, перевірити свої можливості та порівняти з іншими. На питання щодо обізнаності про змагання для військових, зокрема CISM ніхто не знає про такі мультиспортивні заходи, а 20 % виявили бажання взяти участь у цих змаганнях в разі можливості. 90 % опитаних виявили бажання зустрітись зі спортсменами-олімпійцями, отримати інформацію щодо участі у змаганнях найвищого рівня, дізнатись про мотивацію, подолання стресів, налаштування на перемогу, вміння працювати в команді тощо.

Висновки:

1. Олімпійський рух постійно розвивається, розширюється його географія, з'являються нові види спорту, спортивні дисципліни, які отримують своє визнання як на регіональному, так і на світовому рівнях. Це дає поштовх для впровадження нових масштабних заходів у змагальній діяльності, зокрема виникнення, організації, поширення, популяризації нових мультиспортивних заходів, в тому числі й серед військових та збільшення престижу участі у них.

2. Наслідки локальних та світових війн завжди були руйнівними для держав і суспільства. Окрім зруйнованої інфраструктури, численних економічних проблем, великої уваги потребувала і потребує, є вкрай важливою в Україні на тлі військової агресії росії проблема адаптивного спорту та повернення до нормального життя пересічних громадян, військовослужбовців, які отримали різного роду травми, що призвело до втрати працездатності і потребує подальшої реабілітації та соціалізації, зокрема через спорт та змагальну діяльність.

3. Питання адаптивного спорту, підготовка до участі спортсменів у мультиспортивних заходах, в т.ч. й серед військових є вкрай важливими не лише з точки зору пошуку шляхів повернення до звичайного життя людей з обмеженими можливостями, а й представлення незламної України та її спортсменів на найбільших міжнародних спортивних змаганнях, що потребує подальшого наукового вивчення та детального аналізу.

Література

1. Адаптивний спорт : [навчально-наочний посібник для студ. вищих навч. закладів фіз. виховання і спорту] /

С. Ф. Матвєєв, І. О. Когут, О. В. Борисова [та ін.]. – К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2014. – 116 с. (гриф МОН України (лист № 1/11 – 11820 від 22.07.13).

2. Бриндіков Ю. Л. Реабілітація військовослужбовців учасників бойових дій в системі соціальних служб: теоретико-методичні основи: монографія / Ю. Л. Бриндіков. – Хмельницький, 2018. – 388 с.

3. Булатова М.М. Енциклопедія Олімпійського спорту у запитаннях і відповідях / М.М. Булатова. – К.: Олімп. л-ра, 2009. – 400 с.

4. Веселова, В. В., Малинський, І. Й., Діхтяренко, З. М., & Веселов, Є. В. (2025). Олімпійські селища в історії олімпійського руху, організація діяльності та гігієна спортивних споруд. Науковий часопис Українського державного університету ім. Михайла Драгоманова. Серія 15, (7(194), 54-62.

5. Діхтяренко З. М. Досягнення українських спортсменів на змаганнях із Паралімпійських ігор – стимул для активної життєвої позиції спортсменів бойового хортингу (учні, військові ліцеїсти, студенти та курсанти) / З. М. Діхтяренко, В. В. Веселова, В. П. Чаплигін, Ю. М. Нежинський // Педагогічна Академія: наукові записки. № 13, 2024.

6. Закон України від 17.05.2025 р. № 4370-IX «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт».

7. Когут І. О. Соціально-гуманістичні засади розвитку адаптивної фізичної культури в Україні [Текст] : монографія / І. О. Когут. – Львів : СПОЛОМ, 2015. – 284 с.

8. Петрачков, О., & Фіногенов , Ю. (2025). Особливості військово-прикладної фізичної підготовки військовослужбовців в збройних силах США. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (1(186), 120-124.

9. https://en.wikipedia.org/wiki/1995_Military_World_Games

10. https://mms.gov.ua/

11. https://noc-ukr.org/news/19252/

12. https://www.anocolympic.org/anoc-world-beach-games/

13. https://www.cism-wmc.ch/en/ranking

14. https://www.cska.com.ua/index.php/cism.html

15. https://www.milsport.one/news/passed-world-winter-games-dedicated-pages/5th-cism-world-winter-games-lucerne-sui

16. https://www.olympics.com/

17. https://www.paralympic.org/

18. https://www.theworldgames.org/

References

1. Adaptyvnyi sport : navchalno-nauchnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv fizychnoho vykhovannia i sportu / S. F. Matvieiev, I. O. Kohut, O. V. Borysova [ta in.] ; za red. S. F. Matvieieva. – Kyiv : TOV «NVP «Interservis», 2014. – 116 s. – Hryf MON Ukrainy (lyst № 1/11–11820 vid 22.07.2013) [in Ukrainian].

2. Bryndikov, Yu. L. (2018). Reabilitatsiia viiskovosluzhbovtsiv uchasnykiv boiovykh dii v systemi sotsialnykh sluzhb: teoretyko-metodychni osnovy: monohrafiia. Khmelnytskyi. – 388 s. [in Ukrainian].

3. Bulatova M. M. (2009). Entsyklopediia Olimpiiskoho sportu u zapytanniakh i vidpovidiakh [Encyclopedia of Olympic Sports in Questions and Answers]. K.: Olimp. l-ra. (pp. 400) [in Ukrainian].

4. Veselova, V. V., Malynskyi, I. Y., Dikhtiarenko, Z. M., & Veselov, Ye. V. *(2025). Olimpiiski selyshcha v istorii olimpiiskoho rukhu, orhanizatsiia diialnosti ta hihiiena sportyvnykh sporud. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15,* (7(194)), 54–62. [in Ukrainian].

5. Dikhtiarenko Z. M., Veselova V. V., Chaplyhin V. P., & Nezhynskyi Yu. M. (2024). Dosiahnennia ukrainskykh sportsmeniv na zmahanniakh iz Paralimpiiskykh ihor – stymul dlia aktyvnoi zhyttievoi pozytsii sportsmeniv boiovoho khortynhu (uchni, viiskovi litseisty, studenty ta kursanty) [Achievements of Ukrainian athletes in paralympic competitions as a stimulus for an active life position of Combat Horting athletes (schoolchildren, military cadets, students, and trainees)]. Pedahohichna Akademiia: naukovi zapysky. Vol. 13(2024) (pp. 1-26) [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy vid 17 travnia 2025 r. № 4370-IX «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro fizychnu kulturu i sport» [in Ukrainian]..

7. Kohut, I. O. Sotsialno-humanistychni zasady rozvytku adaptyvnoi fizychnoi kultury v Ukraini: monohrafiia. Lviv: SPOLOM, 2015. – 284 s. [in Ukrainian].

8. Petrachkov, O., & Finohenov, Yu. (2025). Osoblyvosti viiskovo-prykladnoi fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtsiv v Zbroinykh Sylakh SShA. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, (1(186)), 120–124. [in Ukrainian].

9. https://en.wikipedia.org/wiki/1995_Military_World_Games

10. https://mms.gov.ua/

11. https://noc-ukr.org/news/19252/

12. https://www.anocolympic.org/anoc-world-beach-games/

13. https://www.cism-wmc.ch/en/ranking

14. https://www.cska.com.ua/index.php/cism.html

15. https://www.milsport.one/news/passed-world-winter-games-dedicated-pages/5th-cism-world-winter-games-lucerne-sui

16. https://www.olympics.com/

17. https://www.paralympic.org/
18. https://www.theworldgames.org/

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.01(200).09
УДК: 796.83:796.015.6:612.766

Вольський Денис Сергійович
доктор філософії у галузі «Фізична культура і спорт», старший викладач,
кафедра спортивних єдиноборств та силових видів спорту,
факультет спорту та менеджменту,
Національний університет фізичного виховання і спорту України,
м. Київ, Україна, https://orcid.org/0000-0003-2731-5611

ОБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА ВІДНОВЛЕННЯ І НАВАНТАЖЕННЯ СПОРТСМЕНІВ КІКБОКСИНГУ ЗА ДАНИМИ ФІТНЕС–ТРЕКЕРА WHOOP

Анотація. *Актуальність дослідження зумовлено необхідністю об'єктивного контролю навантажень у кікбоксингу та профілактики перетренованості. Традиційні практики ґрунтуються на суб'єктивному оцінюванню, зважаючи на це впровадження безперервного біомоніторингу на основі фітнес-трекерів набуває особливої значущості. Мета статті – наукове обґрунтування можливостей оцінювання відновлення та тренувального навантаження кікбоксерів за даними WHOOP для підвищення ефективності управління підготовкою. Застосовано методи теоретичного аналізу, систематизації біометричних показників і порівняльного аналізу динамічних характеристик. Досліджено інформативність варіабельності серцевого ритму, показників сну та кумулятивного навантаження для оцінювання адаптаційних реакцій. Визначено фазовий характер динаміки параметрів залежно від структури тренувальних циклів. Доведено доцільність використання WHOOP для оперативної корекції навантажень. Застосування даних фітнес-трекера розширює можливості об'єктивного контролю за умови поєднання з тренерським аналізом і принципами періодизації.*

Ключові слова: *функціональний стан, тренувальна періодизація, біометричний моніторинг, варіабельність серцевого ритму, якість сну, кумулятивне навантаження, адаптаційні процеси, перетренованість, спортивна працездатність.*

Denis Volskyi OBJECTIVE ASSESSMENT OF RECOVERY AND TRAINING LOAD IN KICKBOXING ATHLETES BASED ON WHOOP FITNESS TRACKER DATA

Annotation *The relevance of this research is determined by the growing intensity of training and competitive activity in kickboxing, the high demands on athletes' functional readiness, and the need to reduce the risks of fatigue and overtraining. Traditional approaches to monitoring training load and recovery are largely based on subjective assessments and episodic measurements, which limits the accuracy of decision-making. In this context, the introduction of continuous non-invasive biomonitoring using modern fitness trackers becomes especially important, as it provides objective physiological data under real training conditions. The purpose of the article is to scientifically substantiate the possibilities of objectively assessing recovery processes and training load in kickboxing athletes based on data from the WHOOP fitness tracker in order to improve the effectiveness of training management and prevent functional overstrain.*

Methods. *The study employed theoretical analysis and generalization of scientific sources, systematization of biometric indicators, comparative analysis of dynamic physiological parameters, and logical-analytical methods to develop practical recommendations for applying fitness tracker data in the training process of kickboxers.*

Results. *The informativeness of indicators such as heart rate variability, sleep characteristics, and cumulative physiological load in evaluating athletes' adaptive responses was examined. It was established that the dynamics of these parameters depend significantly on the intensity and structure of training and competitive workloads and demonstrate a distinct phase-based pattern across training cycles. The feasibility of using WHOOP data for both operative adjustment of training loads and strategic planning of the training process for athletes of different qualification levels was confirmed. Several scientific and practical challenges were identified, including high individual variability of physiological responses, difficulties in interpreting integrated indices, and the influence of non-training factors on biometric data.*

Conclusions. *The use of WHOOP fitness tracker data expands the possibilities for objective control of the training process in kickboxing and contributes to improving the quality of management decisions, provided that these data are applied in combination with coaching analysis and principles of training periodization. Prospects for further research include the development of standardized models for interpreting biometric data in combat sports, the integration of digital monitoring with other physiological and psychofunctional indicators, and longitudinal studies aimed at assessing the impact of such technologies on adaptive stability and competitive performance in kickboxing athletes.*

Keywords: *functional state, training periodization, biometric monitoring, heart rate variability, sleep quality, cumulative load, adaptive processes, overtraining, athletic performance.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток спортивної науки характеризується зростанням ролі об'єктивних цифрових методів контролю функціонального стану спортсменів, зокрема у видах спорту з високою інтенсивністю та значним травматичним навантаженням, до яких належить кікбоксинг. Традиційні практики оцінювання відновлення і